

הלכות הדרף היומי

מסכת חגיגה

תוכן

- א. חולין לא בעו כוונה ... גל שנתלש ובו ארבעים סאה ונפל על האדם ועל הכלים מהורין ... מטבילין בראשין ואין מטבילין בכיפין לפי שאין מטבילין באויר 1.....
- ב. טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל ... למעשר אבל טבל לחולין..... 2.....
- ג. מקוה שנמדד ויש בו ארבעים סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו זה אחר זה הראשון טהור והשני טמא..... 3.....
- ד. שלש גממיות בנחל העליונה התחתונה והאמצעית העליונה ... והאמצעית של ארבעים סאה וחרדלית של גשמים עוברת ביניהן..... 4.....

דף יט.

א. חולין לא בעו כוונה ... גל שנתלש ובו ארבעים סאה ונפל על האדם ועל הכלים מהורין ... מטבילין בראשין ואין מטבילין בכיפין לפי שאין מטבילין באויר

נדה המיטהרת מטומאתה לבעלה, לכתחילה יש לכוין כשטובלת שעושה על דעת כך¹, אולם בדיעבד נדה שטבלה בלא כוונה², כגון שנפלה לתוך המים או שירדה להתקרר, הרי זו מותרת לבעלה³. ויש מחמירין ומצריכין אותה טבילה אחרת ויש להחמיר לכתחלה שתחזור ותטבול בכוונה אם אפשר⁴, אולם אין לה לברך כשתחזור ותטבול⁵.

¹ כתב בספר חמ"ד כ"י אם היה בעלה חולה ר"ל וספרה שבעה נקיים וטבלה בכדי שתוכל ליגע בו ולא כוונה לתשמיש נראה דאותה טבילה מהני אף לתשמיש. פ"ת שם כו

² שו"ע ונו"ב יו"ד קצח מח

³ הוא דעת הרמב"ם מגמ' חולין (לא). בעלה חולין הוא וחולין לא בעי כוונה ומנא תימרא דתנן (מקואות פ"ה מ"ו) גל שנתלש וכו' וכן דעת הר"ן (חולין ז. ד"ה הא הפילה) ועוד הביאו ראיה מסוגייתנו שחולין לא בעי כוונה, דאמר חולין לא בעו כוונה וכן פסק סמ"ג (עשין רמח רמב). וכתב שכן פסק רבינו חננאל, אולם הרשב"א (חי' חולין לא: ד"ה ולענין) והגהות אשרי (חולין פ"ב סי' ח) וכן פסק הרוקח (סו"ס שעט) וגם רבינו ירוחם (נכ"ו ריש ח"ה) שהעיקר שגם לחולין בעי כוונה. ולענין הלכה דעת הב"י שנקטינן כהרמב"ם ורבוותא דסברי כוותיה, ודעת הרמ"א שיש להחמיר לכתחילה כרש"ה ולטבול שנית אם אפשר

⁴ והיינו דוקא אם לא נבעלה עדיין לבעלה. מקור חיים ס"ק קס"ב

⁵ ש"ך שם נט ס מהב"ח

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חגיגה

ואם אנסה חברתה אותה וטבלה, הוה טבילה לדברי הכל כי כוונת חברתה גם נחשבת כוונה⁶.

לפיכך מכיון שכל הימים יש להם דין מעיין לטהר בזחילה⁷, גל שנתלש מן הים אל היבשה ונפל על הנדה או על אדם וכלים המיטהרים לחולין העומדים ביבשה⁸ אם יש בו מ' סאה⁹ יש להחמיר לכתחילה שתחזור ותטבול בכוונה אם אפשר, ואם אי אפשר הרי היא טהורה, שעיקר ההלכה שאין הטובל לחולין צריך כוונה, ואם התכוונה והיתה יושבת ומצפה עד שיפול עליה הגל, עלתה לה טבילה¹⁰.

אבל אם טבלה בגל כשהוא באויר¹¹, קודם שיפול על הארץ, אף על פי שיש בו ארבעים סאה, לא עלתה לה טבילה¹². היו שני ראשי הגל נוגעין בארץ מטבילין בו ואין מטבילין בכיפה שלו מפני שהוא אויר¹³. ולאחר שנה כל הגל בארץ. שוה למקוה בכל דבר. שצריך מ' סאה ואינו מטהר רק באשבורן כלומר מים מכונסים ולא זוחלין¹⁴.

ב. טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל ... למעשר אבל טבל לחולין

דבר¹⁵ ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירות הכתוב הן, ואינן מדברים שדעתו של אדם מכרעתו והרי הן מכלל החוקים, וכן הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים הוא שאין הטומאה טיט או צואה שתעבור במים אלא גזירת הכתוב היא והדבר תלוי בכוונת הלב, ולפיכך אמרו חכמים טבל ולא הוחזק

⁶ ט"ז שם מ וש"ך שם ס

⁷ שו"ע ונו"כ יו"ד רא ה

⁸ תפארת ישראל – יבין מסכת מקוואות פרק ה משנה ו

⁹ ואף על גב דמעייני סגי לכלים טמאים בכל שהוא היינו במקום חבור המעיין אבל הכא שנתלש הגל צריך מ' סאה דכל שאינו מעיין ממש אינו מטהר בכל שהוא. ש"ך שם ב

¹⁰ דרכ"ת שם מב

¹¹ דצריך שיהא דומיא דמעייני ומקוה שאין דרכן להיות באויר. ט"ז שם ז

¹² עיי' בגידולי טהרה גבא ס"ק י"ד דהא דאין מטבילין באויר לדעת רש"י הוא מן התורה ולדעת הרמב"ם אינו אלא מדרבנן דנראה כזוחלין ועיי' בלחם ס"ק ו' שחלק עליו וס"ל דגם לדעת הרמב"ם הוי אין מטבילין באויר פסול דאוריית' עיין שם. דרכ"ת מנ.

¹³ רמב"ם הלכות מקוואות פרק ט הלכה יח

¹⁴ תפארת ישראל הלכותא גבירתא מסכת מקוואות פרק ה משנה ו

¹⁵ רמב"ם הלכות מקוואות פרק יא הלכה יב

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חגיגה

לטבול עבור הדבר שרצה ליטהר עבורו כגון שטבל לחולין ולא לתרומה או למחמירים לעיל נדה טבלה שלא לשם טהרה לבעלה כאילו לא טבל, ואעפ"כ רמז יש בדבר כשם שהמכוין לבו לטהר¹⁶ כיון שטבל טהור ואף על פי שלא נתחדש בגופו דבר כך המכוין לבו לטהר נפשו מטומאות הנפשות שהן מחשבות האון ודעות הרעות, כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהור, הרי הוא אומר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם, השם ברחמיו הרבים מכל הטא עון ואשמה יטהרנו אמן.

ג. מקוה שנמדד ויש בו ארבעים סאה מכוונות וירדו שנים

וטבלו זה אחר זה הראשון טהור והשני טמא

מקוה¹⁷ שיש בו מ' סאה מצומצמות, האדם הטובל בתוכו לא יקפוץ לתוכו¹⁸, שלא יחסרו המים בקפיצתו בתוכו, ולא יטבול בו פעמים זה אחר זה, שמא בראשונה לא טבל כהוגן שסמך על השניה, ובשניה יש לחוש שמא חסרו המים אבל הטובל פעם אחת נזהר לטבול כהוגן¹⁹.

¹⁶ המכוון, כי הפעולות הרעות אינם רק בהיות נעשים ברצון, אבל אם נפעלים באונס ובהכרח אינם משחיתים הנפש, לכן אונס רחמנא פטריה, והקרבת שרובם באים על הפעולות המגונות אינם באונס, דאונסא כמאן דלא עביר, לא כן הטומאות שהן לנגד דעות המשובשות ומחשבות האון אף שנתהוו באדם או מסיבת האונס, או שנשתבש בשכלו בעיונו המתעה אותו מכל מקום רחוק הוא מהשלמות האומה, ובלא טהרה מושלל הוא מבוא בכלליות ישראל בהופיע ד' אורו עליהם, לכן גם הקרבנות הבאים מסיבת הטומאות באים גם על האונס, כמו זבה ויולדת, ולכן כתבה התורה גבי יולדת שזה ענין טבעי ויסוד הישוב, בכ"ז כיון דהיא נטמאה כתוב על כפרתה, שבלא קרבנה היא טמאה מלהכנס למקדש, וכפר עליה וטהרה. אור שמח שם

¹⁷ שו"ע ונו"כ יו"ד רא סב

¹⁸ אבל הרמב"ם בפ"א מה"מ כתב להתוס' סתם ואפילו במקוה גדולה וכמ"ש הכ"מ בשם הריב"ש בתשובה סי' רצ"ג שרבינו מפרש שלא יקפוץ לתוכו מפני הרואים שסבורים שאינו מתכוין אלא להקר וכן הטובל פעמים יחשבו שאינו טובל אלא להקר. באר הגולה שם

¹⁹ ט"ז שם עו מהריב"ש, ולפי"ז במקוה גדול אין חשש ויכול לטבול יותר מב' פעמים אולם הטעם שכ' הרא"ש דהטובל פעמים ה"ז מגונה הסביר הריב"ש הביא עוד טעם משום גזירת הרואים שמא יאמר להקר ירד ע"כ קפץ לתוכה וכן בטובל פעמים עכ"ד, והנה נשי דידן שנוהגות ובפרט הצנועות שטובלות ג"פ לטהרתה עכ"פ לא פחות מב"פ מפני הברכה וקשה דהלא זה לכאוף בכלל הטובל ב"פ ה"ז מגונה גם במקוה גדולה שיי"ב מ' סאה כנו' וכן העיר כבר זה השואל בשו"ת משיב דבר להג' הנצי"ב ח"ב סי' ל"ז י"ל כיון דהטעם כ' בריב"ש שם בזה"ל וכן הטובל פעמים כיון שטבל כראוי למה חוזר וטובל יחשבו שאינו טובל אלא להקר ואם יגע בתרומה וקדשים יהיו סבורים דלא בעי כונה עכ"ל המובא בב"י בזה וכיון שאין תרומה וקדשים נוהג בינינו וגם חשש נגיעתם ל"ש ע"כ אין שום חשש וגזירה כלל, (ב) וגם אין לומר משום שיאמרו שלחקר נכנסה כיון שמברכת על הטבילה וה"ז מוכיח דהיא לשם מצוה ומטעם זה טובלת ב"פ כנו' עיין שם, (ג) י"ל משום דאין אשה טובלת נבן זולת אם אחרת אשה גדולה וכשירה עומדת עלי' לראות אם טבלה כהוגן, ממילא אין לחוש גם על הטבילה ראשונה שלא טבלה כראוי כיון דהאשה המשגיחה עומדת עלי' ורואית במראית עין לטבול כראוי ובכה"ג י"ל גם אם הוא מקוה של מ' סאה מצומצמת יש להתיר וכנ"ל ולאשר הוא דבר דלא שכיח

הלכות הדף היומי

מסכת חגיגה

טבלו בו שנים זה אחר זה, אף על פי שרגליו של ראשון נוגעות במים, השני בטומאתו²⁰, שהרי חסרו המים מארבעים סאה. ולא דווקא רגליו אלא אפילו עמד כל גופו במים רק ראשו חוץ למים גם כן הדין כן, מפני מעט המים שעל ראשו שנחסר, ואינן מחוברין רק ע"י טופח על מנת להטפוח²¹.

ד. שלש גממיות בנחל העליונה התחתונה והאמצעית העליונה ... והאמצעית של ארבעים סאה וחרדלית של גשמים עוברת ביניהן

נחל של מי גשמים שיש בו שלוש בריכות, התחתונה ועליונה של כ' סאה, והאמצעית של מ', ושטף של גשמים עובר בתוך הנחל, אף על פי שהוא נכנס לתוכן ויוצא מתוכן, אין זה עירוב ואין מטבילין אלא באמצעית, שאין המים הנזחלין מערבים א"כ עמרו, שחבורי מקוואות אינן אלא כשעומדין בשוה והמים המחברין נחים הם²² אבל בגבוה ונמוך שבהכרח המים נזחלים אינו חיבור וזה מקרי קטפרס בגמ' דאינו מחבר את המקוואות. אבל אם נובע ממעיין מערב אף בזחלין²³. וי"א²⁴ שאין מערב.

במקוה מצומצמת כזה ע"כ לא אאריך בזה איך לנהוג להלכה למעשה, ועיי' בשו"ת משיב דבר (להגאון הנצי"ב ז"ל) חיו"ד סי' ל"ז הנז' על מה שרצה הרב השואל לאסור לטבול לנשים ב"פ ובפרט עוד יותר עפ"י הרמב"ם וכנ"ל שאסור לטבול ב"פ אפי' במקוה יותר מכשיעור והוא העלה שאין לעשות חדשות בימינו להנהיג לאסור להנשים אפי' טובלת הרבה פעמים הנח להם וכו' עיין שם. דרכ"ת שם שי ועיי"ש שיא שהאריך להתיר בימינו גם לגברים לטבול ב' פעמים ויותר.

²⁰ הקשה ריב"ש מ"ש מבגד עבה בסעיף אחר זה ותירץ שבבגד בלוע המים הרבה ואינו כמו אדם שאין המים בלועים בעצם חלקיו אלא בשטח גופו וטופח ע"מ להטפוח לא הוה חבור והטור פסק כאן דמהני הטבילה להשני כל שרגלי הראשון נוגעות במים והיינו כרבי יהודה בגמרא ואפשר שטעמו שמדמה לבגד עבה ולית ליה תירוץ דריב"ש. מ"ז שם עז וש"ך שם קלא
²¹ ערוך השולחן יורה דעה סימן רא סעיף קצה
²² ערוך השולחן יורה דעה סימן רא סעיף קצב
²³ ש"ך שם קבט
²⁴ עיין בשמלה ס"ק ובלחם ס"ק רלפ. ועיין דרכ"ת שם שו